

ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ JAKO SOUČÁST MPP 2021/2022

CÍL: Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné prostředí, ve kterém žáci spolupracují a navzájem se respektují. Zcela zásadní je oblast komunikace a vzájemných vztahů.

ZÁKLADNÍ METODICKÉ POKYNY: Metodické doporučení MŠMT k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č. j. 21291/2010-28, příloha č. 6 a Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č. j. MŠMT-21149/2016)

TYP RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ: Způsob chování umožňující fyzickým a psychickým týráním druhých získat nad nimi pocit převahy, moci či určité výhody. Jde o jednání agresivní, často nezákonné, ale trpěné a mnohdy podporované určitou skupinou. Lze je charakterizovat jako chování asociální. Podhoubí šikany je v osobnostních rysech týrajícího i jeho oběti a lhostejnosti okolí.

Vzhledem k tomu, že šikana se v zárodečných stádiích vyskytuje téměř v každé škole, je třeba věnovat tomuto jevu zvláštní pozornost.

Přímá podoba šikany zahrnuje fyzické útoky, vydírání, poškozování věcí, krádeže, ale i útoky slovní – nadávky, pomluvy, vyhrožování, ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování.

Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

Důležitými znaky šikanování jsou záměrnost, cílenost, opakování, nepoměr sil, bezmocnost oběti, samoučelnost agrese.

I když školní šikana není sama o sobě trestným činem, její projevy mohou podstatu trestných činů naplňovat.

Z hlediska zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „TZ“), může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění:

vydírání § 175 TZ, omezování osobní svobody § 171 TZ, zbavení osobní svobody § 170 TZ, útisku § 177 TZ, těžkého ublížení na zdraví podle § 145, ublížení na zdraví §146 TZ, § 146a TZ, loupeže § 173 TZ, krádeže § 205 TZ, poškození cizí věci § 228 TZ, nebezpečné vyhrožování § 353 TZ, nebezpečné pronásledování § 354 TZ, mučení a jiného nelidského a krutého zacházení § 149 TZ.

Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. **kyberšikana**, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhružných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhružné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je maximálně několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany.

Kyberšikanou není oprávněná kritika na internetu bez zlého úmyslu, bez nadávek a ponižování. Termínem kyberšikana rovněž neoznačujeme vzájemné internetové psychické násilí, ani věcný konflikt mezi rovnocennými partnery.

Za šikanování se nepovažuje škádlení a agrese, která nemá znaky šikanování (opakování, záměrnost atd.). Například, když se tzv. „poperou“ dva přibližně stejně silní žáci kvůli dívce, která se jim oběma líbí, nejde o šikanování, protože tu chybí nepoměr sil, kdy oběť se neumí nebo z různých příčin nemůže bránit.

ODPOVĚDNOST ŠKOLY A PEDAGOGICKÝCH PRACOVNÍKŮ: Škola je odpovědná v souladu s ustanovením zákona č.651/2004 Sb. Školský zákon (novela z 1. 9. 2017). Je povinná zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a s ním souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekážení trestnému činu (§ 367 TZ). V úvahu přicházejí i další trestné činy – nadřívání (§ 366 TZ), schvalování trestného činu (§ 365 TZ).

PREVENCE SMĚREM K PEDAGOGICKÝM I NEPEDAGOGICKÝM PRACOVNÍKŮM ŠKOLY: ŠMP seznámí pracovníky školy s obsahem Metodického doporučení MŠMT č. j. 21291/2010-28 a metodického pokynu č. j. 21149/2016, se zásadami diagnostiky šikany a odbornou literaturou, ve které je možné najít návodné postupy. Vyzve všechny pracovníky školy, aby se při sebemenším podezření na zárodky šikany neprodleně obrátili na ŠMP, VP nebo ředitele školy.

PREVENCE SMĚREM K ŽÁKŮM: Cestou k vytváření kvalitních vztahů v třídních kolektivech je komunikace formou prožitkových programů, třídnických hodin, ale i během každodenního vyučovacího procesu a zájmových aktivit.

Žáci budou podrobně seznámeni se školním řádem, důraz bude kladen na pasáže týkající se vztahů ve třídě, norem chování středoškolského studenta, žáci budou seznámeni i s formami postihů v případě porušování školního řádu.

ŠMP navštíví třídy prim a prvního ročníku, případně třídy, ve kterých se vyskytly nebo vyskytnou problémy v oblasti kvality vztahů ve třídě, srozumitelně vysvětlí filozofii MPP a vyzve k neodkladnému řešení v případě krizové situace.

ŠMP zhotoví a rozšíří informační letáky s problematikou vztahů ve školním kolektivu.

PREVENCE SMĚREM K RODIČŮM: Během prvních třídních schůzek ŠMP navštíví třídy nových žáků, tj. prim a prvního ročníku a seznámí rodiče s filozofií MPP i Programu proti šikanování a vyzve je ke spolupráci a neodkladnému oznámení v případě podezření na náznaky šikany vůči jejich dětem. Dále ŠMP navštíví třídy, ve kterých se vztahy v třídním kolektivu jeví jako málo kvalitní, a vyzve rodiče ke společnému působení školy a rodiny.

POSTUP ŘEŠENÍ PŘI PODEZŘENÍ NA ŠIKANU: 1. Odhad závažnosti a formy šikany 2. Rozhovor s těmi, kteří upozornili na podezření šikany. 3. Rozhovor s těmi, kteří byli označeni jako oběti. 4. Nalezení vhodných svědků. 5. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky. 6. Ochrana oběti. 7. Předběžné vyhodnocení a volba ze dvou typů rozhovoru: a/ rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření), b/ rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího zásahu - výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči). 8. Třídnická hodina (a/ efekt metody usmíření, b/ oznámení potrestání agresorů). 9. Rozhovor s rodiči oběti. 10. Třídní schůzka 11. Práce s celou třídou (preventivní prožitkové programy s ŠPM nebo jiným odborníkem z oblasti prevence).

Rozhovory vede ŠMP sama nebo s účastí třídního učitele, případně školní psycholožky. O rozhovorech pořídí písemný záznam, který s komentářem předloží řediteli školy.